

ŘÁD PRO CHOV SKOTU V SYSTÉMU BEZ TRŽNÍ PRODUKCE MLÉKA

Český svaz chovatelů masného skotu Praha

Těšnov

117 05 PRAHA 1

Schváleno Ústřední komisí pro ochranu zvířat

na jejím zasedání dne 25.10.2000

Poznatky vyplynuly z řešení Institucionálního záměru MZE-M02-99-04

Český svaz chovatelů masného skotu bere na vědomí ustanovení § 21 zákona č. 246/1992 Sb. na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon OZT") a dalších předpisů vztahujících se k chovu a péči o zvířata a v souladu se svými stanovami vydává tento:

ŘÁD PRO CHOV SKOTU V SYSTÉMU BEZ TRŽNÍ PRODUKCE MLÉKA

"Řád pro chov skotu v systému bez tržní produkce mléka Českého svazu chovatelů masného skotu" (dále jen "Řád") vychází ze zásad *Evropské dohody o ochraně zvířat pro hospodářské účely* (Řada evropských smluv č. 87/1976), *Rozhodnutí rady o uzavření protokolu, kterým se novelizuje Evropská dohoda o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely* (92/583/EEC), *Směrnice Rady č. 98/58/EC o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely*, *Směrnice Rady, kterou se stanovují minimální požadavky pro ochranu telat* (91/629/EHS), *Směrnice Rady 97/2/EC doplňující směrnici 91/629/EEC stanovující minimální standardy pro ochranu telat*, *Směrnice Rady č. 91/6288/EEC o ochraně zvířat během přepravy a pozměňující směrnice 90/425/EEC a 91/496/EEC*.

Důvodem pro přijetí tohoto Řádu je snaha Českého svazu chovatelů masného skotu (dále jen "ČSCHMS") informovat členy svazu o mezinárodních ustanoveních k chovu skotu v systému bez tržní produkce mléka (dále jen skot bez TPM) ještě v době před přijetím mezinárodních dohod naší republikou, aby se členové s předstihem seznámili s minimálními nároky na péči o zdraví a životní pohodu chovaných zvířat, mohli se jimi řídit a včas přizpůsobili ve svých chovech podmínky odpovídající těmto dohodám. Řád má kvalitativně zvýšit péči o zdraví a pohodu zvířat chovaných chovateli organizovanými v ČSCHMS, kteří se ustanoveními Řádu, jako přijatou chovatelskou, normou budou řídit. Při neplnění tohoto řádu budou využita sankční opatření plynoucí ze stanov ČSCHMS.

Obecné zásady

čl. 1

Řádem se upravují požadavky péče v chovech skotu bez TPM na farmách zaměřených na produkci plemenného skotu masných plemen, na produkci zástavového skotu k dalšímu výkrmu, na produkci hovězího masa (výkrm skotu) a v chovu plemenných býků.

čl. 2

1) Farmu (stavby, zařízení, pastviny) pro chov skotu bez TPM je možno zřídit a uvést do provozu po náležitém stavebním řízení a jen se souhlasem příslušných orgánů. *Orgán veterinární správy* - okresní nebo městská veterinární správa (dále jen "OVS"), stanoví požadavky veterinární péče vzhledem k výběru místa, záměru a k technologii chovu a ve schvalovacím územním, stavebním a kolaudačním řízení vydá podle veterinárního zákona č. 166/1999 Sb. závazný posudek.

2) Při vydávání odborného posudku a při schvalovacím řízení vychází orgány veterinární správy z výsledků předchozího epizootologického průzkumu a ze znalostí vlivů životního prostředí na skot bez TPM, který bude na farmě chován a s ohledem na produkty získávané na farmě.

3) Chovatel pro uvedené řízení zajistí odborné podklady a předá je příslušným orgánům, případně poskytne další potřebné informace.

Hygiena prostředí

čl. 3

1) Z ekologického hlediska utváření krajiny je výhodnější pro skot bez TPM využívat pro pastvu porosty s vhodným botanickým složením v otevřeném terénu bez většího podílu nepropustné vegetace keřů a stromů..

2) Pro ochranu skotu bez TPM před nepříznivými klimatickými jevy lze na pastvinách využít přirozené porosty keřů a stromů nebo zabezpečit umělé přístřešky. Pro masná plemena, zvláště rustikální, není ochrana před nepříznivými klimatickými jevy v běžných podmínkách středoevropského klimatu nezbytná.

čl. 4

Velikost farmy závisí na přírodních podmínkách, úživnosti půdy a množství chovaných zvířat. V chovu, jehož hlavním produktem jsou plemenná zvířata a v chovu, jehož produktem jsou zástavová zvířata pro další výkrm se počítá s plochou 0,8 - 1,5 ha pastvin na krávu s teletem v závislosti na přírodních podmínkách. V chovech jejichž zaměřením je pastevní (extenzivní) výkrm volů, jalovic, případně býků se počítá s plochou 0,5 - 1,0 ha pastvin na kus podle přírodních podmínek.

čl. 5

1) Plochu pastvin je vhodné rozdělit podle místních podmínek na více pastevních výběhů, aby se

zabezpečila náležitá péče o pastviny. Pokud se chovatel rozhodne, a přírodní podmínky to umožní, ponechat zvířata přes zimu venku, je vhodné pro zimní období vyčlenit pro zvířata jeden menší výběh, který bude po zimě rekultivován. Zabrání se tím devastaci ostatních pastvin. V případě zimní pastvy se zvířata ponechávají na pozemcích s vhodným botanickým složením, které zimní pastvu umožňuje. I v tomto případě je však vhodné zvířata přikrmovat.

2) K oplocení pastvin a výběhů je možno použít různý materiál (prkna, tyčovinu, železné trubky), který však nesmí mít takové vlastnosti, aby se o něj mohla zvířata zranit. Ohrazení, včetně mechanismů uzávěrů, musí mít zaoblené tvary bez ostrých hran, výstupků, výčnělků a jiných čnějících předmětů (např. hřebíky), aby se co nejvíce snížilo riziko možného poranění zvířat. K oplocení je možné použít elektrický ohradník schváleného typu a doporučeného výkonu. Nelze použít nepřerušovaný proud, použité impulsy mají mít délku maximálně 2 sekundy. V žádném případě se nesmí k oplocení použít ostnatý drát. V každém případě musí ohrazení spolehlivě zabránit úniku zvířat z ohrazeného prostoru.

Stavby a zařízení pro skot bez TPM

čl. 6

1) Stavby a zařízení pro skot bez TPM musí být projektovány, provedeny a udržovány tak, aby vytvářely dobré hygienické podmínky, snižovaly riziko vzniku onemocnění nebo zranění a respektovaly podmínky požární prevence a ochrany. V ustájovacím prostoru nemají být ostré rohy nebo výčnělky. Použitý stavební materiál, se kterým skot bez TPM může přijít do styku, nesmí být pro skot toxický a nesmí negativně působit na zdraví a životní pohodu chovaných zvířat. Naopak musí být snadno čistitelný a dezinfikovatelný.

2) Stavby a zařízení pro skot bez TPM mají být navrženy, provedeny a udržovány tak, aby bez nesnáží umožňovaly zevrubnou prohlídku všech zvířat.

3) Podlahy ustájovacích prostor stálých objektů a dalších zařízení pro skot bez TPM nesmí být kluzké.

4) K dispozici má být stacionární či mobilní fixační zařízení složené ze stlačovacího prostoru, naháněcí uličky a vlastního fixačního zařízení s rychlouzávěrem pro manipulaci se zvířaty při vyšetřování, ošetřování nebo testování. Šířka naháněcí uličky má umožnit volný pohyb zvířat v zástupu a naopak zamezit pohybu dvou zvířat vedle sebe. Konstrukční šířka je 70 - 90 cm v závislosti na tělesném rámci chovaných zvířat.

5) K dispozici má být prostor pro oddělené ustájení zvířat a v případě potřeby pro jejich izolaci, aby mohla být ošetřována nemocná nebo poraněná zvířata. Doporučená kapacita je kolem 5% stavu zvířat.

6) Zařízení pro ustájení skotu bez TPM mají být udržována tak, aby teplota prostředí, rychlost proudění vzduchu, relativní vlhkost, prašnost a jiné atmosférické vlivy neměly nepříznivé účinky na zdravotní stav a životní pohodu zvířat.

7) V případě vazných a boxových technologií mají konstrukce ustájovacích prostorů zvířatům umožňovat kdykoliv volný pohyb tak, aby si bez obtíží mohla upravovat srst a mají poskytovat

dostatečný prostor pro uléhání, odpočinek, spánek, natahování končetin a vstávání. Přivazování zvířat nesmí vyvolávat poranění nebo trvalý neklid, zejména při uléhání, vstávání, pití a přijímání krmiva. Pokud jsou zvířata trvale uvázána používají se vázací řemeny a kontrola přilnutí úvazu se kontroluje tak, aby nepůsobil zvířatům utrpení, bolest nebo poranění.

8) Je-li v zimním období základní stádo skotu bez TPM umístěno v budovách, doporučuje se volné ustájení na hluboké podestýlce, kde se počítá s plochou 6 - 9 m² na dospělý kus v závislosti na tělesném rámci, 9 - 12 m² na krávu s teletem v závislosti na tělesném rámci, minimálně 3 m² na jalovici do 1 roku věku a minimálně 4,5 m² na jalovici ve věku 1 - 2 roky.

9) V případě vazného ustájení a ustájení v individuálních boxech musí být šířka individuálního boxu rovna alespoň kohoutkové výšce zvířete a délka boxu alespoň rovna délce těla měřené od špičky nosu po kaudální okraj kyčelního hrbolu (tuber ischii) násobené koeficientem 1,1.

10) V reprodukčních stádech skotu bez TPM mají být k dispozici porodní boxy. Pokud je porodní box instalován, pak s minimální plochou 12 m², přičemž kratší strana kotce by měla být o 50 % delší než je kohoutková výška matky. Materiál použitý na stavbu kotce musí být zvláště dobře čistitelný a dezinfikovatelný.

11) V chovech, kde se chová více než 50 ks by měl být vybudován asanační box přístupný z vnější komunikace, aby při odvozu konfiskátů nezajížděla vozidla asanační služby do areálu.

12) Pokud se na farmě používají sklady krmiv, pak musí mít oddělené prostory pro jednotlivé druhy krmiv a musí být zabezpečeny tak, aby ke krmivům neměly přístup jiné druhy zvířat a byla zachována zdravotní nezávadnost všech skladovaných krmiv. V okolí těchto objektů nesmí být volně ukládána zejména chemická hnojiva, prostředky chemické ochrany rostlin nebo jiné prostředky, které by mohly ohrozit zdraví zvířat nebo zdravotní nezávadnost jejich produktů.

13) Elektrická instalace a zařízení musí být konstruována a udržována tak, aby zvířata nebyla vystavena účinkům bloudivého napětí.

14) Pokud při provozu dochází k produkci odpadní vody z farmy, musí být tato soustředována do jímky, aby mohla být podle potřeby desinfikována. případně může být z farmy odváděna způsobem, který podle platných předpisů schválí orgány hygienické, veterinární a vodohospodářské služby.

Hygiena ošetřování

čl. 7

1) O zvířata má pečovat dostatečně početný personál s přiměřenými teoretickými a praktickými zkušenostmi v chovu skotu bez TPM a používaném chovatelském systému, technice a technologii krmení. Vzhledem k tomu, že i malé odchylky v chování mohou být příznakem poruchy nebo onemocnění, musí být každá osoba zajišťující péči o zvířata schopna rozlišit, zda zdravotní stav a životní pohoda jsou dobré či nikoliv a zda celkové prostředí je přiměřené k udržení dobrého zdravotního stavu a vytváří podmínky pro normální chování zvířat.

2) Stáda mají být nejméně jednou denně zevrubně prohlédnuta. Uvázaná zvířata mají být zevrubně prohlédnuta nejméně dvakrát za den. Tyto prohlídky mají být vykonávány nezávisle na jakémkoliv

systemu automatického dohledu.

3) Zevrubná prohlídka stáda neznamena, že má být individuálně vyšetřeno každé zvíře. Individuální vyšetření se má provést jen u těch zvířat, u nichž je indikováno na základě celkové prohlídky.

4) Jestliže je zdravotní stav zvířete nebo zvířat zjevně porušen, nebo jeví-li nežádoucí změny chování, má odpovědná osoba provést individuální prohlídku zvířete nebo zvířat a na základě této prohlídky podniknout neodkladně kroky ke zjištění příčiny a provést opatření k nápravě.

5) Při individuální prohlídce má být věnována zvláštní pozornost tělesnému stavu, pohybům a polohám, přežvykování, stavu srsti, očí, uší, pokožky, ocasu a končetin včetně paznehtů.

6) Při manipulaci se zvířaty je třeba zásadně jednat klidně, při přehánění se zvířata natlačují pomalu. Pro manipulaci se stádem je možné využít práce jezdce na koni, ale jezdec musí tuto práci ovládat a kůň musí být zvyklý pracovat se skotem. Rovněž skot by měl být zvyklý na přítomnost koně. Psů je možno použít, jsou-li tito na práci se skotem speciálně vycvičeni.

7) Zvířata musí být udržována v čistotě

8) Části ustájovacích prostorů, s nimiž přicházejí zvířata do styku, musí být důkladně očištěny a desinfikovány vždy po vyskladnění a před tím, než se uskuteční nový zástav. V době ustájení zvířat mají být uvedené části udržovány v náležité čistotě.

9) Zařízení pro ustájení skotu bez TPM musí být udržována tak, aby teplota prostředí, rychlost proudění vzduchu, relativní vlhkost, prašnost a jiné atmosférické vlivy neměly nepříznivé účinky na zdravotní stav a životní pohodu zvířat.

10) Zařízení pro ukládání hnoje a manipulace s ním uvnitř a vně ustájovacích zařízení musí být řešena provozována a udržována tak, aby zvířata nebyla vystavena zdraví škodlivým koncentracím plynů.

11) Zvířata nemají být vystavována stálému nebo náhlému zvuku. Zvířata nesmějí být trvale držena ani při intenzivním osvětlení, ani v úplné tmě. Zdroje umělého osvětlení mají být umístěny tak, aby jimi zvířata nebyla zneklidňována a úroveň přirozeného i umělého osvětlení má být dostačující k tomu, aby umožňovala normální chování. Doba umělého osvětlení má odpovídat nejméně době přirozeného světla, pro kontrolu zvířat má být k dispozici přiměřené osvětlení (pevně instalované nebo přenosné), které umožní, aby kontrola mohla být kdykoli provedena.

12) Zvířata nesmějí být zvedána za hlavu, uši, končetiny, ocas nebo srst. Pomůcky, jako např. hole, mají být používány pouze k nasměrování zvířat v jejich pohybu a nesmějí být použity způsobem, který zvířatům působí zbytečnou bolest, utrpení nebo klinicky znatelné poškození. Při použití pomůcek k pobízení musí být prostor před zvířaty volný.

13) Veškerá automatická a mechanická zařízení, na jejichž funkci závisí zdraví a životní pohoda zvířat, musí být denně kontrolována.

14) Ve výbězích a na pastvinách je nutné pravidelně odstraňovat cizí tělesa (např. polyetylenové pytle, části silážní plachty, provazy na vázání balíků sena a slámy apod.). Jedná se o prevenci proti zaživacím poruchám případně proti úhynu po pozření cizího tělesa.

Přemísťování zvířat

čl.8

1) Skot bez TPM se přepravuje individuálně nebo ve skupinách na uzavřené ložní ploše v krytých, dobře větratelných dopravních prostředcích. Zvířata musí mít dostatek prostoru k tomu, aby mohla zaujmout svůj přirozený postoj, a v případě potřeby mají být použity přepážky chránící zvířata proti pohybům přepravního prostředku. Pokud zvláštní podmínky pro ochranu zvířat nestanoví jinak, musí mít zvířata k dispozici prostor pro ležení.

2) Přepravní prostředky musí být konstruovány a používány tak, aby zvířata byla chráněna před nepříznivým počasím a výrazným rozdílům v klimatických podmínkách. Větrání a kubatura vzduchu mají odpovídat podmínkám přepravy a být přiměřené věkové kategorii,

- snadno čistitelné, dezinfikovatelné a musejí být zabezpečeny proti úniku zvířat,

- konstruovány a používány tak, aby nedocházelo k poranění, aby nezpůsobovaly zbytečné útrapy, a aby byla zajištěna bezpečnost přepravovaných zvířat,

- umožňovat prohlídku a ošetřování zvířat během přepravy,

- konstruovány s podlahami dostatečně pevnými, aby unesly váhu přepravovaných zvířat; podlahy nesmějí být kluzké; pokud mají podlahy otvory, mají být zcela hladké, aby nedošlo ke zranění zvířat. Podlaha má být pokryta dostatečným množstvím steliva k zachycení výkalů, pokud není toto zachycení zajištěno jiným stejně účinným způsobem, nebo pokud nejsou výkaly během přepravy pravidelně odstraňovány.

3) Pokud jsou zvířata v přepravním prostředku uvázána, má být provaz nebo jiný vazný prostředek dostatečně pevný, aby se během přepravy nepřetrhl, a dostatečně dlouhý, aby v případě potřeby umožňoval zvířatům ulehnutí a přijímání krmiva a vody. Uvázání musí být provedeno tak, aby nedošlo ke škrcení nebo poranění. Zvířata nesmějí být uvázána za rohy nebo nosní kruhy.

4) V prostorech přepravních prostředků, v nichž jsou přepravována zvířata, nesmí být současně přepravovány předměty, které by mohly nepříznivě ovlivnit pohodu zvířat nebo poškodit jejich zdraví.

5) K zajištění nezbytné péče o přepravovaná zvířata má být každá zásilka, kde bude přeprava trvat více než 12 hodin, provázena ošetřovatelem, ten má za povinnost dohlížet na zvířata, krmit a napájet je a v případě potřeby je dojit - laktující krávy mají být dojeny přibližně v intervalech 12 hodin. Délka tohoto intervalu nemá přesáhnout 15 hodin. aby mohl ošetřovatel pečovat o zvířata, má být v případě potřeby vybaven přenosným světelným zdrojem. Výjimku v doprovodu zásilek tvoří případy kdy a) funkci ošetřovatele zastává *osoba odpovědná stanovená přepravcem* nebo přepravce b) odesílatel pověřil osobu odpovědnou, aby pečovala o zvířata v místě zastávek.

6) Zvířata mají být nakládána pouze do důkladně vyčištěných a vydezinfikovaných přepravních prostředků. Uhynulá zvířata, podestýlka a výkaly musejí být odstraňovány co nejčastěji a likvidována neškodným způsobem v souladu se zvláštními předpisy. Velká zvířata mají být

nakládána tak, aby se ošetřovatel mohl mezi nimi pohybovat.

7) Nakládání a skládání zvířat na a z dopravního prostředku se provádí pomocí rampy, jejíž sklon by neměl přesahovat 20 %, výškové nerovnosti nepřesahují 20 cm a mezery v podlaze nebo mezi dvěma podlahami znemožňují vsunutí končetiny při nakládání či vykládání zvířete, je opatřena protiskluzovou podlahou a bočním hrazením zabraňujícím pádu zvířete.

8) Při přepravě není třeba podávat zvířatům zklidňující léčiva pokud veterinární lékař v indikovaných případech nenařídí jinak. V tom případě se tento zákrok s uvedením použitého prostředku dokladuje vždy v doprovodné dokumentaci zvířat.

9) Při přesunu zvířat mezi okresy musí být každá zásilka doprovázena potvrzením o zdravotním stavu veterinárním osvědčením vystaveným v místě původu a musí být předem vyžádán souhlas k přemístění zvířat na OVS v místě určení. Vyšetření zvířat před přesunem a vydání potvrzení o zdravotním stavu provádí smluvní veterinární lékař v místě původu.

10) Přemísťovat lze pouze skot, který je označen stanoveným způsobem, který zabezpečuje jeho identifikaci. Při přesunech zvířat, která jsou určena k dalšímu chovu, předá chovatel společně se zvířaty nabyvateli dokumenty v souladu s platnými předpisy.

11) Nejdelší doba pro vnitrostátní přepravu nesmí přesáhnout 12 hod. počínaje dobou umístění zvířat na dopravní prostředek.

12) Při mezinárodní přepravě je třeba volit trasu přepravy tak, aby trvala co nejkratší dobu, případně je nezbytné dodržet povinně stanovené zastávky (obvykle po 12 hodinách cesty) v "odpočívacích stanicích", s tím že příslušný orgán zastávku v nich potvrdí. Pro mezinárodní přepravu se zpracovává "Plán cesty", který je nezbytným dokumentem, který přepravce předkládá orgánům veterinární služby země tranzitu nebo dovozu.

13) Není dovoleno přepravovat:- vysokobřeží krávy a jalovice (v posledním měsíci březostineodstavená mláďata pokud se nejedná o mláďata osiřelá či určená k umělému odchovu nebo pokud se tato nepřepavují společně s matkami do měsíce,dospělé býky a samice v jedné skupině, dospělé býky ve skupině, pokud ve skupině nebyli chováni minimálně před přesunem.

14) Stanovená hustota osazení přepravních prostředků:

Železniční přeprava

Kategorie	Přibližná hmotnost (kg)	m ² / ks
Malá telata	55	0,30 - 0,40
Středně velká telata	110	0,40 - 0,70
Těžká telata	200	0,70 - 0,95
Středně velký dospělý skot	325	0,95 - 1,30
Těžký dospělý skot	550	1,30 - 1,60
Velmi těžký dospělý skot	>700	>1,60

Tyto hodnoty se mohou měnit v závislosti na hmotnosti a věku, ale i na tělesném stavu,

povětrnostních podmínkách a předpokládané době cesty.

Silniční přeprava

Kategorie	Přibližná hmotnost (kg)	m ² / ks
Malá telata	55	0,30 - 0,40
Středně velká telata	110	0,40 - 0,70
Těžká telata	200	0,70 - 0,95
Středně velký dospělý skot	325	0,95 - 1,30
Těžký dospělý skot	550	1,30 - 1,60
Velmi těžký dospělý skot	>700	>1,60

Tyto hodnoty se mohou měnit v závislosti na hmotnosti a věku, ale i na tělesném stavu, povětrnostních podmínkách a předpokládané době cesty.

Letecká přeprava (řídí se ustanovením mezinárodních předpisů IATA)

Kategorie	Přibližná hmotnost (kg)	m ² / ks
Telata	50	0,23
	70	0,28
Dospělý skot	300	0,84
	500	1,27

Pro březí zvířata se hodnoty zvyšují o 10 %.

Plemenitba

čl. 9

- 1) Plemenitba v chovu skotu bez TPM se řídí zvláštními předpisy.²
- 2) Plemenitba nebo plemenářské programy, které způsobují nebo pravděpodobně mohou způsobit utrpení nebo poškození rodičů nebo potomstva nesmí být realizovány.
- 3) Identifikace skotu bez TPM musí být provedena pečlivě, zapracovanou osobou a tak, aby se během značení i po něm zabránilo zbytečné bolesti a úzkosti zvířat.
- 4) V chovech musí být vedena základní zootechnické evidence:
  - a) provozní deník s uvedením data a stručného popisu provedených kontrol, případného popisu

pravidelně prováděných nebo mimořádných událostí

b) vedení dokumentace o původu, datu narození a označení zvířat

c) vedení dokumentace o početním stavu zvířat

d) všechna zvířata v chovu skotu bez TPM podléhají centrální evidenci zvířat.

Chovatel vede základní veterinární dokumentaci (o zákrocích veterinárního lékaře a preventivních zákrocích, o zdravotním stavu zvířat) a kontrolách orgánů dozoru nad ochranou zvířat a archivuje veterinární osvědčení o přesunech zvířat, výsledky kontrolních laboratorních vyšetření apod.

Uvedenou dokumentaci chovatel archivuje po dobu min. 3 let.

Výživa

čl. 10

- 1) Každé zvíře v chovech skotu bez TPM musí mít zajištěnu adekvátní výživu, která odpovídá jeho fyziologickým potřebám s ohledem na stáří, kategorii, živou hmotnost a fázi reprodukčního cyklu.
- 2) Ke krmení a příkrmování smí být použita pouze zdravotně nezávadná krmiva určená pro skot.³
- 3) Žádnému zvířeti se nepodává krmivo nebo nápoj způsobem, který by mohl zvířeti způsobit zbytečné strádání nebo zranění.
- 4) Všechna zvířata musí mít přístup ke krmivu v intervalech vhodných pro jejich fyziologické potřeby, obvykle minimálně 2 x denně.
- 5) Medikované krmivo smí být podáváno pouze na doporučení veterinárního lékaře a podle jeho pokynů. Chovatel o tom vede v provozním deníku farmy záznam.
- 6) Každé zvíře včetně savých telat musí mít přístup k adlibitnímu příjmu zdravotně nezávadné vody. Na pastvinách by zdroj pitné vody měl být situován tak, aby zvířata nemusela překonávat vzdálenost delší než 2 km.
- 7) Zařízení pro dodávky krmiva a vody musí být konstruována, instalována a umístěna tak, aby bylo minimalizováno znečištění krmiva a vody i nepříznivé zápolení o krmivo a vodu mezi zvířaty.

Ochrana zdraví

čl. 11

- 1) Doporučuje se, aby chovatel na základě smlouvy o veterinární péči se soukromým veterinárním lékařem zajišťoval poskytnutí léčebných a preventivních zákroků

- 2) Preventivní opatření se zaměřují především k ochraně zvířat před parazitárními, dietetickými a jinými nemocemi. K diagnostickým účelům se doporučuje využívat patologických vyšetření uhynulých zvířat a nálezy, zjištěné při vyšetření masa a orgánů jatečně poražených zvířat. V rámci preventivních opatření se doporučuje, aby chovatel zajistil 2x ročně (na jaře a na podzim) provedení cíleného veterinárního průzkumu se zaměřením na kontrolu zdravotního stavu.
- 3) K preventivním kontrolním veterinárním zákrokům se doporučuje využívat situace, kdy je stádo soustředěno a je možná individuální kontrola každého zvířete (např. vážení, odstav telat apod.).
- 4) V chovu je třeba sledovat všechny vlivy, které mohou ohrozit zdraví a životní pohodu zvířat a následně zdravotní nezávadnost získávaných produktů. Pozornost je nutné věnovat především používání chemických přípravků na ochranu rostlin nejen na farmě, ale také v jejím okolí, zejména při letecké aplikaci.
- 5) Při zakládání chovu nebo při jeho rozšiřování formou nákupu zvířat případně jinou formou nabytí zvířat smí být použita jen zvířata bez zjevných příznaků onemocnění, která pocházejí minimálně z chovu se stejnou nákazovou situací. Přisunutá zvířata se karanténují za podmínek a po dobu stanovenou orgánem veterinární správy, zpravidla 28 dní. V této době se u nich provádí zvláštními předpisy stanovená koprologická (vyšetření trusu), bakteriologická, sérologická a jiná vyšetření s případnou následnou léčbou či usmrcením.
- 6) Pokud musí být zvíře usmrceno na farmě, musí se to provést odborným způsobem při dodržení podmínek zvláštních předpisů⁴, v každém případě je nutné předejít zbytečné bolesti a úzkosti jak u usmrcovaného, tak u ostatních zvířat.
- 7) Průběžná dezinfekce, dezinfekce a deratizace se provádí podle schváleného pracovního postupu s přihlédnutím k organizaci a technologii chovu.

Veterinární dozor

čl. 12

- 1) V chovu skotu bez TPM se provádí veterinární dozor v souladu s příslušnými předpisy. Frekvenci akcí dozoru, druh a rozsah diagnostických zkoušek, případně ochranné očkování stanoví orgány veterinární správy.
- 2) V případě vzniku nákazy v chovu postupují orgány veterinární správy při provádění nezbytných opatření v souladu s příslušnými předpisy.
- 3) Protokoly veterinárního dozoru o kontrole chovu a dodržování podmínek péče o zdraví a pohody se doporučuje chovatelům zakládat a archivovat společně s další veterinární dokumentací (potvrzení o provedených preventivních akcích, osvědčení o přesunech zvířat atd.) po dobu minimálně 3 let.

Změny fenotypu a genotypu

čl. 13

- 1) Bolestivé zákroky se mohou být prováděny jen veterinárním lékařem, který v souladu s podmínkami zvláštních předpisů¹ zváží v indikovaných případech použití místního nebo celkového znecitlivění. Zákroky, které mají za následek významnou ztrátu tkáně nebo změnu struktury kostí nebo které vyvolávají značnou bolest nebo úzkost jsou podle zákona 246/1992 Sb. zakázány.
- 2) Výjimky ze zákazů uvedených v odstavci 1 jsou povoleny a mohou být provedeny odborně způsobilou osobou bez znecitlivění pokud se jedná o kastrace telat samčího pohlaví mladších 8 týdnů, kteří netrpí nějakou anatomickou vadou, odrohování nebo tlumení růstu rohů telat ve stáří do 8 týdnů, pokud se neprovádí kauterizací nebo chirurgickou extirpací, označování zvířat zejména jejich tetováním a vrubováním uší.
- 3) Zákroky, u nichž se nevyžaduje znecitlivění, musí být provedeny tak, aby se předešlo zbytečné a déletrvající bolesti a úzkosti
- 4) Jiné způsoby, které způsobují zbytečnou a déletrvající úzkost a bolest jsou zakázány, veterinární lékař je může provést jen jako léčebný zákrok a pokud je to v zájmu zvířete.
- 5) Plemenitbu nebo plemenářské postupy, které způsobují kterémukoliv ze zvířat utrpení, nebo u nichž lze utrpení zvířat předpokládat lze v chovu provádět pouze v rámci výzkumu po schválení příslušnými orgány. Na toto schválení se vztahují zvláštní předpisy.

Zvláštní ustanovení pro telata

čl. 14

- 1) Pro účely tohoto materiálu se pojmem "tele" rozumí skot do stáří 6 měsíců.
- 2) Ošetřovatel by měl zajistit, aby novorozené tele přijalo co nejdříve po porodu, nejpozději pak do 6 hodin, dostatečné množství mleziva od matky nebo z jiného zdroje. Je-li toto napojení spojeno s rizikem onemocnění, které by mohlo vzniknout při použití mleziva z jiné farmy, musí být mlezivo náležitě ošetřeno, např. zahřátím na 56 °C na dobu 1 hodiny. V žádném případě nesmí být mlezivo zahřáto na vyšší teplotu, protože se tím ničí protilátky.
- 3) Všechna telata musejí být krmena náležitým krmivem přizpůsobeným věku, hmotnosti a fyziologickým a etologickým potřebám, aby bylo podpořeno jejich zdraví a spokojená existence. K zajištění zdraví, spokojené existence a řádného růstu a k uspokojení etologických potřeb musí krmná dávka pro telata obsahovat dostatek železa a minimum suchých krmiv obsahujících stravitelnou vlákninu v množství 100 - 200 g denně v závislosti na stáří. Požadavek minimálního množství suchých krmiv s obsahem stravitelné vlákniny však neplatí pro telata vykrmovaná k produkci bílého telecího masa.
- 4) Telatům nesmějí být nasazovány náhubky.
- 5) Telata do stáří 1 týdne a telata s neúplně zhojeným pupkem mohou být přemísťována z farmy, v níž se narodila, jen ve výjimečných případech.

Zvláštní ustanovení pro krávy a jalovice

čl. 15

- 1) Tam, kde to je součástí technologických postupů by krávy a jalovice před porodem by měly být ustájeny v porodním boxu s pevnou podlahou a podestýlkou.
- 2) Odpovědný ošetřovatel musí ovládat techniku telení a musí věnovat zvláštní pozornost hygieně, zejména při asistovaných porodech. Měl by dbát na to, aby kráva své tele ihned po porodu olízala.
- 3) Vznikne-li podezření, že porod bude obtížný, je třeba vyžádat v časně fázi porodu pomoc veterinárního lékaře.
- 4) Je třeba vyhnout se používání mechanických pomůcek při porodu s výjimkou ručně ovládaných provazů a řetízků. Mechanické pomůcky smějí být používány jen ve výjimečných případech, jen pokud jsou vybaveny zařízením na rychlé uvolnění; požívat je smí jen zkušená osoba. Není-li možné vybavit tele manuálně bez vážného nebezpečí pro krávu a tele, musí být přizván veterinární lékař.
- 5) Císařský řez může provádět pouze veterinární lékař a jen tehdy, je-li to v zájmu zvířete; císařský řez se nesmí stát rutinní praxí.
- 6) Pro reprodukci, zejména v případě jalovic, by měli být pečlivě vybíráni jak plemeník tak plemence, a to s přihlédnutím k plemeni, tělesným rozměrům, stáří a anamnéze tak, aby se omezilo riziko těžkých porodů.

Zvláštní ustanovení pro plemenné býky

čl. 16

- 1) Boxy nebo stání pro býky je třeba situovat tak, aby býk mohl zrakem a sluchem sledovat aktivitu na farmě
- 2) Velikost boxu pro individuální ustájení býka je minimálně 16 m². Pro býky o hmotnosti větší než 1000 kg se počítá s plochou 1 m² na každých 60 kg živé hmotnosti.
- 3) Plocha pro připouštění musí být řešena, vybavena a udržována tak, aby se předešlo zranění býka nebo krávy. Toto ustanovení pozbývá platnosti v případě přirozené plemenitby, kdy je býk vpuštěn do stáda krav a jalovic na pastvině. V tom případě je však nutné věnovat zvýšenou pozornost pohybovému aparátu býka.
- 4) Býkům musí být umožněn celoročně dostatek tělesného pohybu.

Zvláštní ustanovení pro býky v žíru

čl. 17

- 1) Býci by měli být chováni ve skupinách, pokud není nutné jejich oddělení z důvodů onemocnění, zranění nebo napadání jinými býky.
- 2) Ve skupinách by neměli být chováni býci s rohy nebo společně býci s rohy a bezrozí býci.
- 3) Pro skupinové ustájení býků s hmotností kolem 600 kg se počítá s plochou minimálně 3 m² na jedno zvíře. Součástí ustajovacího prostoru musí být pohodlné ležiště.
- 4) Pokud jsou býci uvázáni, musí být délka obojků nebo řetězů náležitě upravena tak, aby nezpůsobovaly bolest nebo úzkost zvířat.
- 5) K prevenci vzájemného naskakování býků nesmí být používány vodiče pod elektrickým napětím.

Doplňující ustanovení

čl. 18

Tento Řád bude revidován v souladu s dalšími doporučeními *Výboru pro ochranu hospodářských zvířat* při *Radě Evropy* nebo při změně národních předpisů, nejpozději však za pět let po nabytí platnosti.

Schvalovací ustanovení

čl. 19

- 1) "*Řád pro chov skotu bez tržní produkce mléka Českého svazu chovatelů masného skotu*" byl projednán a schválen v souladu se stanovami ČSCHMS.
- 2) "*Řád pro chov skotu bez tržní produkce mléka Českého svazu chovatelů masného skotu*" nabývá platnosti dnem schválení Ústřední komisí pro ochranu zvířat.

Jan Chroust v.r.

předseda ČSCHMS

Autoři:

Ing. Hubert Herrmann, CSc., Výzkumný ústav živočišné výroby Praha 10 - Uhřetěves

Ing. Václav Teslík, CSc., Výzkumný ústav živočišné výroby Praha 10 - Uhřetěves

Vydal:

Český svaz chovatelů masného skotu, Těšnov 17, 117 05 Praha 1